

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

«Ліквідність банківської системи України»

(тема кваліфікаційної роботи бакалавра)

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента (ки) Темченка Олександра Петровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

групи БС-81а

(шифр групи)

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____

(підпис)

О. П. Темченко

(ініціали та прізвище студента)

Керівник д.е.н., професор

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

В. Г. БОРОНОС

(ініціали, прізвище)

Суми 2022

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему «Ліквідність банківської системи України»

студента

Темченка Олександра Петровича

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Актуальність теми кваліфікаційної роботи: нестабільна економічна та політична ситуація в країні, досвід попередніх криз, коли банки не було готові до можливих проблем з ліквідністю зумовлюють необхідність аналізу банківської ліквідності.

Мета кваліфікаційної роботи: аналіз стану ліквідності банківської системи України та дослідження теоретичних основ забезпечення ліквідності в банку.

Об'єкт дослідження: ліквідність як системна характеристика банку.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти процесу забезпечення ліквідності банку.

Основний результат роботи: досліджено теоретичні основи забезпечення ліквідності в банку; проведено аналіз стану ліквідності в банківському секторі загалом та на прикладі окремої установи; визначено проблеми банківської ліквідності та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: ліквідність банку, комерційний банк, нормативи ліквідності, фінансова стабільність.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 44 сторінках, з яких список використаної літератури із 35 найменувань. Робота містить 7 таблиць, 7 рисунків, а також 4 додатки.

Рік захисту роботи – 2022 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

_____ Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

« ____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студент(-ка) групи БС-81а інституту (центру) ННІ БіЕМ
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Темченко Олександр Петрович

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи: Ліквідність банківської системи України

Затверджено наказом по СумДУ № № 0430-VI від «10» червня 2022 року

Термін здачі студентом завершеної роботи «03» червня 2022 року.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

1. Теоретико-методологічні засади банківської ліквідності.
2. Сучасний стан ліквідності в банках України.
3. Оцінка рівня ліквідності в АТ «КБ «ГЛОБУС».
4. Визначення проблем ліквідності АТ «КБ «ГЛОБУС» та напрями їх вирішення.

Дата видачі завдання: «02» травня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи: _____
(підпис)

В. Г. Боронос
(ініціали, прізвище)

Завдання прийнято до виконання «02» травня 2022 р _____
(підпис)

О. П. Темченко
(ініціали, прізвище студента)

ЗМІСТ

Вступ.....	5	
1 Теоретико-методологічні засади банківської ліквідності.....	7	
2 Сучасний стан ліквідності в банках України.....	15	
3 Оцінка рівня ліквідності в АТ «КБ «ГЛОБУС».....	23	
4 Визначення проблем ліквідності АТ «КБ «ГЛОБУС» та напрями їх вирішення.....	28	
Висновки.....	33	
Список використаних джерел.....	35	
Додаток А	Сутність поняття «банківська ліквідність»	39
Додаток Б	Характеристика активів банку за рівнем їх ліквідності.....	41
Додаток В	Класифікація банківської ліквідності.....	42
Додаток Г	Фактори впливу на ліквідність банку.....	44

ВСТУП

Ліквідність є запорукою успіху будь-якого банку. Вона забезпечує фінансову стійкість та ефективну роботу будь-якої фінансової установи. Нині Україна переживає складні часи в політичній, економічній та соціальній сферах. Тому саме зараз перед банками постає питання забезпечення належного рівня ліквідності для нормального функціонування як окремої установи так і всього банківського сектору. Це все зумовлює необхідність активного аналізу ліквідності банківської системи та визначення способів вдосконалення напрямів управління ліквідністю.

Мета дипломної роботи аналіз стану ліквідності банківської системи України та дослідження теоретичних основ забезпечення ліквідності в банку.

Відповідно до мети дослідження були сформувані такі завдання:

- розкрити сутність ліквідності в банках;
- охарактеризувати види банківської ліквідності;
- визначити фактори, що впливають на рівень ліквідності в банку;
- проаналізувати стан ліквідності в банках України;
- зробити аналіз стану ліквідності в АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ГЛОБУС»;
- визначити проблеми та шляхи вдосконалення управління ліквідністю в АТ «КБ «ГЛОБУС»;

Об'єкт дослідження: ліквідність банку як системна характеристика банку.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти процесу забезпечення ліквідності банку.

В дипломній роботі використано ряд методів дослідження: метод порівняльного та кількісного аналізу, статистичний, монографічний, методи групування та класифікації, а також аналітичний і таблично-графічний методи.

Інформаційну базу дослідження склали практичні та теоретичні посібники, статистичні дані, опубліковані у наукових роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, періодичних виданнях, нормативно-правові акти, інтернет-ресурси, дані Національного Банку України, звітність банків, звіт АТ «КБ»ГЛОБУС».

Для написання дипломної роботи використовувались наукові публікації таких вчених: Косарева І. П., Крамська Д. О., Лисьонкова Н. М., Єрмоленко О. А., Гармай І. Ю., Гірняк В. В., Путьківський Т. А., Дзюблук О., Рудан В., Путінцева Т. В., Бойко А. С., Шийко В. І., Колеснік Я. В., Попов В. О. та інші.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ ЛІКВІДНОСТІ

В даний момент Україна переживає складні часи як в політичній, економічній та соціальних сферах, так і в банківському секторі. Основне питання, яке виникає перед банківською системою – це забезпечення ліквідності комерційних банків. Ліквідність є однією з основних категорій, що забезпечують ефективну, стійку й стабільну роботу банківської установи. Вона відіграє надзвичайно важливу роль у діяльності окремого банку, так і загалом у фінансовій системі держави. Саме тому виникає потреба в подальшому вивченні та аналізі цієї характеристики для створення ефективної системи управління ліквідністю банку.

Особливої уваги вивченню банківської ліквідності науковці почали надавати після кризових явищ, що відбувались в фінансовій системі країни після коливань в економіці в 2014 році. Криза показала, що нестача ліквідності для банку може проявитися з дуже великою швидкістю [13].

На сьогодні немає єдиної точки зору щодо визначення сутності поняття «ліквідність банківської установи», якщо порівнювати різні підходи до трактування банківської ліквідності серед вчених-економістів.

Підходи науковців, щодо визначення сутності банківської ліквідності наведено в таблиці А.1.

Більшість науковців визначають сутність поняття «банківська ліквідність» як здатність вчасно та в повному обсязі розрахуватися за всіма своїми зобов'язаннями. Косарева І. П., Крамська Д. О. також до цього визначення додають, що це ще й можливість залучувати вільні ресурси населення й інших суб'єктів господарювання. Криклій О. А., Москаленко А. О. ще визначають ліквідність банку як можливість забезпечення потреб клієнтів в кредитних коштах, так само як і Гірняк В. В., Путьківський Т. А. виділяють функцію забезпечення грошовими коштами клієнтів. Дроботя Я. А., Дорошенко О. О., Яременко А. С. визначають банківську ліквідність як складову більш ширшого поняття, такого як ліквідність

банківської системи. Більш ширше визначення дають Даньшанін Т. Р., Метлушко О. В. й Павленко О. П., Черношкур Я. Вони при зазначенні сутності банківської ліквідності виділяють таку умову, як збалансованість строків виконання активів та строків погашення зобов'язань.

Ми погоджуємося з визначеннями науковців та можемо зазначити, що найбільш повне визначення банківської ліквідності дано у нормативно-правових актах, зокрема, в Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Згідно цього документу ліквідність банку визначається як спроможність банку забезпечити своєчасне виконання всіх своїх грошових зобов'язань, що визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати) [22].

Поряд із поняттям банківської ліквідності часто використовуються такі категорії як ліквідність балансу банку, ліквідність активів та ліквідність пасивів.

Ліквідність балансу є необхідною складовою, яка розраховується при аналізі банківської ліквідності, проте дана категорія не є достатньою для визначення того, чи є даний банк ліквідним. На практиці можуть виникати ситуації, коли банк є частково або повністю неліквідний, при цьому ліквідність балансу банку повністю відповідає вимогам. Така ситуація зазвичай може статися тоді коли строки розміщення активів не відповідають строкам виконання зобов'язань.

Ліквідність активів банку полягає в тому, що активи можуть бути трансформовані в платіжні засоби для погашення своїх зобов'язань. Сутність ліквідності пасивів заключається в постійному обігу пасивів, які не є чутливими до зміни процентних ставок та постійно поповнюються [10].

Якщо розглядати банк, виходячи з його економічної природи, тобто як фінансового посередника, що постійно залучає тимчасово вільні кошти різних суб'єктів господарювання і перерозподіляє їх між тими економічними агентами, які мають потребу в додаткових ресурсах для підтримання стабільності своєї діяльності, банківські установи фактично не можуть виплатити всі кошти клієнтам на першу їх вимогу. Тому банки в першу чергу мають виплачувати кошти з

поточних рахунків або депозитів «до запитання». Якщо говорити про строкові депозити, то банк зобов'язаний виплачувати кошти в залежності від строку зазначеного в договорі, що укладається при відкритті рахунку. Але зважаючи на певні соціально-економічні чинники, такі як війна, кризові явища в економіці, інфляція, стихійне лихо тощо – банки можуть виплачувати кошти за вкладами на першу вимогу, використовуючи кошти, що зберігаються як резерв. Це можуть бути кошти на коррахунках в центральному банку та інших банківських резервах. Деякі зобов'язання банківські установи можуть виплачувати в будь-який момент в готівковій формі. Зазвичай готівка використовується для операцій з фізичними особами. Банківські операції та надання банківських послуг юридичним особам проводиться в безготівковій формі.

Варто зазначити, що готівка як і кошти на коррахунку в НБУ є високоліквідними активами. Також виділяють інші категорії активів за ступенем ліквідності. Вони відображені в таблиці Б.1.

Завжди слід мати на увазі те, що показник банківської ліквідності є обернено пропорційним до показника дохідності. Тобто чим більше активів у банку зберігається в ліквідній формі, тим менша їх частка задіяна в отриманні доходу, і так само навпаки. Тому в процесі управління ліквідністю банку завжди виникає дилема «ліквідність-дохідність» [15].

Для детальнішого дослідження ліквідності в банку варто розглянути її класифікацію. Під класифікацією банківської ліквідності слід мати на увазі розподіл ліквідності на конкретні групи за певними ознаками для отримання поставлених цілей.

Аналізуючи класифікацію банківської ліквідності за різними класифікаційними ознаками в таблиці В.1, можна сказати, що ці різні підходи допомагають банку ефективніше управляти ліквідністю, розраховуючи на успіх з одночасною вимогою знати, яким чином долати негативні наслідки.

На банківську ліквідність впливає велика кількість факторів. Деякі мають прямий вплив на ліквідність банків, деякі впливають на неї побічно.

Загалом, в науковій літературі на даний момент не сформовано єдиного підходу до структуризації факторів впливу на ліквідність банку. Бойко А. С. розділяє фактори на 2 групи: макроекономічні та мікроекономічні.

Макроекономічні фактори – фактори, через які здійснюється вплив зовнішнього середовища на банківську ліквідність.

Мікроекономічні фактори – фактори, що діють на рівні банку і пов'язані з його політикою. Фактори, що впливають на банківську ліквідність представлені на рисунку Г.1.

Одним з основних факторів, який з кожним роком стає більш важливим є довіра клієнтів або репутація банку. Цей фактор є надзвичайно важливим, адже з розвитком нових технологій та появою різних шляхів передачі інформації про діяльність банку питання підтримання позитивної репутації банку постало більш гостро [9].

Банки можуть стикатися з різними сценаріями проблем ліквідності. У банківській установі при здійсненні своєї діяльності може виникнути проблема недостатності ліквідності і ситуація, коли виникає надлишок ліквідності. Обидві ситуації несуть загрозу для діяльності банку. Адже якщо виникне ситуація недостатності ліквідності, то банк не зможе розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що призведе до ризику репутації і втрати довіри клієнтів. Якщо ж буде надлишок ліквідності, то банк стикається із загрозою недоотримання прибутку. Саме тому необхідно впроваджувати ефективну систему управління ліквідністю.

Банк завжди має бути готовим не лише усувати проблеми, які були виявлені при розрахунку показників ліквідності, а й здійснювати стратегічне й тактичне управління своєю ліквідністю, задля запобігання негативного впливу різних чинників [18].

Загалом, зміст управління ліквідністю банку заключається в забезпеченні певних вимог. Це, в першу чергу, дотримання нормативів ліквідності та максимізація прибутковості банку. Проте, також варто звернути увагу на те, що при управлінні банківською ліквідністю завжди існує певний фактор невизначеності.

Менеджмент банку не може в повній мірі визначити, коли і в яких масштабах перед банком постане проблема ліквідності. Тому коли постає така проблема, керівництво установи має вдатися до певних дій для підтримання стабільності діяльності банку, а ефективність цих дій залежить від обраної стратегії управління ліквідністю банку [11].

В світовій практиці є три основні методи управління ліквідністю банку. До цих методів відноситься: управління активами, управління пасивами та збалансоване управління (управління активами і пасивами).

Стратегія управління активами має на меті накопичення ліквідних активів, в основному грошових коштів та цінних паперів, які можна швидко реалізувати і трансформувати в засіб платежу. Отже, коли в банку виникає необхідність отримати ліквідні кошти, то частина активів продається доки не зникне потреба в цих коштах. Цей метод часто називають стратегія трансформації активів, оскільки потреба в ліквідних коштах задовольняється шляхом перетворення активів у наявні кошти. Недоліком даної стратегії є висока вартість і, як наслідок, зменшення величини очікуваного прибутку.

Дедалі частіше банки у якості джерела ліквідних коштів використовують позики на грошовому ринку, згідно методу управління пасивами. Ця стратегія передбачає позику ресурсів, які можуть бути швидко реалізовані, в достатній кількості для повного задоволення потреби в ліквідних коштах. Однак кошти запозичуються лише у випадку необхідності, задля уникнення накопичення великих обсягів ліквідних коштів в активах. Запозичення ліквідних коштів є надзвичайно ризиковим шляхом вирішення проблеми ліквідності в банку, але такий спосіб дозволяє отримати більш високий очікуваний прибуток. Банки дуже часто при управлінні ліквідністю обирають саме стратегію управління пасивами.

Зважаючи на певні недоліки попередніх стратегій (висока вартість управління активами та підвищена ризикованість управління пасивами) банки використовують стратегію збалансованого управління, яка дозволяє нівелювати негативні сторони обох методів [34].

У багатьох країнах (Великобританія, Японія, Німеччина, Франція), як і в Україні, регулювання ліквідності банку здійснюється шляхом установлення певних показників. Вони є обов'язковими для виконання всіма банківськими установами. Зазвичай такі показники розраховуються як співвідношення активних та пасивних статей балансу, які згруповані за строками. В деяких країнах такі показники взагалі не встановлюються на законодавчому рівні [16].

Основним регулятором, який здійснює управління ліквідністю банків є Національний банк України.

НБУ, згідно світової практики, здійснює управління ліквідністю банків на короткостроковій основі та використовує для цього наступні інструменти:

- операції з рефінансування – надання кредитів овернайт та кредитів рефінансування строком до 90 днів;
- операції прямого та зворотного РЕПО – надання грошових коштів під забезпечення цінних паперів;
- надання стабілізаційних кредитів;
- операції з державними цінними паперами [12].

Національний банк встановлює такі економічні нормативи: норматив короткострокової ліквідності (Н6), коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR).

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) – норматив, який установлює мінімально необхідний обсяг активів необхідних для забезпечення виконання зобов'язань протягом одного року. Нормативне значення – не менше 60%. Відповідно до постанови Правління Національного банку України від 23 березня 2022 року № 59 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», яка набирає чинності з 23 березня 2022 року НБУ скасував для банків економічний норматив короткострокової ліквідності (Н6). Це пов'язано із завершенням перехідного періоду впровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) [21].

Також відповідно до законодавства від банків вимагається дотримання нормативу LCR. Цей показник був введений з метою підвищення стійкості банків

до короткострокових проблем з ліквідністю та сприяння наближенню банківського регулювання в Україні до європейських стандартів [24]. Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) – норматив, що установлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію. Коефіцієнт розраховується як співвідношення суми високоякісних ліквідних активів до суми чистого очікуваного відпливу грошових коштів протягом 30 днів. Нормативне значення – не менше 100%.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) – норматив, що установлює мінімально необхідний рівень стабільного фінансування, якого буде достатньо для забезпечення фінансування діяльності банку протягом одного року. Коефіцієнт розраховується як співвідношення обсягу наявного стабільного фінансування до обсягу необхідного стабільного фінансування. Нормативне значення показника – не менше 90% [19].

Отже, проаналізувавши теоретичні аспекти функціонування банківської ліквідності, ми можемо зазначити, що дана категорія є багатогранною та потребує постійного її вивчення та вдосконалення підходів щодо дослідження цього поняття. Ми визначили, що існують різні підходи до визначення поняття «банківська ліквідність» та з'ясували, що, незважаючи на велику кількість думок різних авторів, ліквідність банку – це спроможність банку вчасно та в повному розмірі розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Є велика кількість факторів, які впливають на банківську ліквідність. Вони поділяються на зовнішні – ті, що впливають із зовнішнього середовища, та внутрішні – ті, що виникають всередині банку. Також існує велика кількість класифікаційних ознак, за якими ліквідність поділяється на багато категорій, що дозволяє ефективніше здійснювати управління ліквідністю.

Якщо говорити про управління банківською ліквідністю, то менеджмент банку використовує 3 основні методи: управління активами (накопичення в балансі ліквідних активів), управління пасивами (запозичення коштів на грошовому ринку) та збалансоване управління.

На рівні держави регулювання здійснює Національний банк України. Основним інструментом є встановлення економічних нормативів. На даний момент в Україні використовується 2 нормативи ліквідності: коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). Також до недавнього часу використовували норматив короткострокової ліквідності (Н6), але з 23.03.2022 його було скасовано, для відповідності європейським нормам.

2 СУЧАСНИЙ СТАН ЛІКВІДНОСТІ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Ліквідність банківської системи є надзвичайно важливою складовою забезпечення фінансової стійкості всього банківського сектору. Перебіг фінансових криз 2008-2009 та 2014 років показав, що питанням ліквідності в банках не можна нехтувати. Тоді банківський менеджмент як на рівні окремої установи, так і на рівні всієї банківської системи не ставився до питання ліквідності як до такого, що може нанести реального удару по функціонуванню банківського сектору. Результатом стало те, що більшість банків потребували негайного підтримання необхідного рівня ліквідності. Хоч центральними банками були здійснені безпрецедентні заходи з підтримки ліквідності для підтримання стабільності фінансової системи, проте багато банків збанкрутували, деякі з них були ліквідовані, багатьом довелося пройти процедуру злиття, поглинання або санації. Кризи показали з якою швидкістю можуть вичерпатися фінансові ресурси банку та виникнути нестача ліквідності.

Саме тому виникає необхідність нагляду та постійного аналізу ліквідності банківської системи та ліквідності окремих банківських установ.

Базовим інструментом пруденційного нагляду та регулювання ліквідності банківської системи залишається встановлення економічних нормативів. Така практика є загальноприйнятою не тільки в Україні, а і в багатьох країнах світу. Оцінка дотримання банком економічних нормативів дозволяє керувати ризиком ліквідності як на рівні окремого банку в рамках моніторингу, так і центральним банком в рамках дистанційного нагляду [1].

Основним показником, що характеризує рівень ліквідності в банку є норматив короткострокової ліквідності, який показано на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни нормативу короткострокової ліквідності в банках України, % [Розроблено автором на основі: 17].

Як ми можемо побачити, в досліджуваному періоді норматив Н6 знаходиться в межах норми, яка складає 60%. Найвищого значення цей показник досяг у 2017 році і становив 98,37%. В 2020 році значення нормативу значно знизилося, хоча і знаходиться в межах норм. Та вже в 2021 році значення нормативу збільшилося. Отже, не дивлячись на певні негативні тенденції до зменшення цього показника, він повністю відповідає вимогам НБУ. Це в цілому показує, що банки піклуються про рівень своєї ліквідності в короткостроковій перспективі.

Але ми можемо спостерігати значне перевищення даного показника від норми. Це вказує на те, що комерційні банки підвищують свою ліквідність, залучаючи на рахунки значну суму грошових коштів, але цим самим вони зменшують свою прибутковість [35].

Причини виникнення певного профіциту ліквідності в банківському секторі в останні роки зумовлені зміною підходів для забезпечення валютної та цінової стабільності. Адже до 2014-2015 років основним інструментом центрального банку для підтримання стабільності залишалися валютні інтервенції, які дозволяли підтримувати обмінний валютний курс та стабільність цін, а також сприяли

формування гривневої ліквідності в банківському секторі. Потім Національний банк України визначив основним такий інструмент, як відсоткові ставки за активними та пасивними операціями. Але цей інструмент використовувався більше не для управління ліквідністю банків, а для регулювання курсу валют. Таким чином Національним банком не було забезпечено достатнього коридору між відсотковими ставками за активними та пасивними операціями банків, що призвело до накопичення значних сум на депозитних сертифікатах. Це стало причиною низького стимулу кредитування реального сектору економіки банками. Ці моменти і стали причиною накопичення надлишку ліквідності в банках [32].

Основним джерелом поповнення ліквідних ресурсів є депозити клієнтів. На даний момент банки України є залежними від даного джерела поповнення ресурсів ліквідності. Тому одним із факторів ризику ліквідності є нестабільність та короткостроковість депозитної бази.

Власне з метою визначення стану та структури депозитної бази банків проаналізуємо динаміку зростання депозитів комерційних банків.

Таблиця 2.1 – Динаміка зростання депозитів в банках України за суб'єктами в 2017-2021 рр., млн. грн [17].

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	50 240	42 178	23 912	24 235	24 948
Кошти суб'єктів господарювання	403 955	406 367	498 157	646 491	758 434
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	478 100	508 457	552 115	681 892	727 022
Кошти небанківських фінансових установ	22 907	23 794	26 885	34 704	41 410
Усього вкладів	955 202	980 796	1 101 069	1 387 322	1 551 814

Як ми можемо побачити у таблиці 2.1, сума залучених вкладів від різних суб'єктів господарювання, поступово збільшується. В період з 2017 по 2021 роки загальна їх сума зросла на 596 612 млн. грн. Тенденція до збільшення спостерігається протягом усього досліджуваного періоду. Так поступово збільшується сума коштів залучених від фізичних осіб і корпоративних клієнтів –

на 248 922 млн. грн та 354 479 млн. грн відповідно. В свою чергу, вклади інших банків та кредити, що отримані від інших банків та залучені кошти небанківських фінансових установ мають тенденцію до зменшення. В досліджуваному періоді їх сума зменшилася більш ніж в половину на 25 292 млн. грн. Всі ці дані свідчать про те, що депозити і надалі будуть залишатися основним джерелом поповнення ліквідних ресурсів і тенденція до їх збільшення сприяє зниженню негативного впливу на ліквідність банку.

Якщо говорити про високу частку вкладів населення, то в цьому випадку існує як позитивна, так і негативна сторона. Позитивним є те, що депозити фізичних осіб сприяють швидкому нарощенню ліквідності та є основним ресурсом ліквідності в діяльності банку. Однак присутня і негативна сторона – населення є дуже схильним до паніки і при будь якому прояві економічної, політичної, фінансової чи військової кризи або в результаті поширення негативних чуток про функціонування банківської системи може почати вилучати свої кошти з банків, що вкрай негативно позначиться на ліквідності та фінансовій стійкості банків.

Також доцільно, для визначення наскільки банки забезпечені ліквідними ресурсами, розглянути структуру депозитних вкладень, без урахування кредитів від інших банків, у розрізі строків та валюти депозитів.

Таблиця 2.2 – Динаміка структури депозитів в банках України у розрізі строків та валюти депозитів в 2017-2021 рр., млн. грн [17].

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
депозити на вимогу	419 126	456 467	590 541	805 964	987 031
депозити до 1 року	293 337	322 065	348 542	395 726	346 685
депозити від 1 року до 2 років	151 485	125 571	108 142	129 862	131 760
депозити більше 2 років	34 896	28 863	24 442	16 578	18 054
Усього вкладів	898 844	932 967	1 071 666	1 348 130	1 483 530

Дивлячись на таблицю 2.2, ми можемо побачити сума строкових депозитів знаходиться майже на одному рівні з сумою депозитів до запитання протягом досліджуваного періоду. При цьому ми можемо спостерігати, що до 2018 року включно депозити на вимогу переважали над строковими, проте в 2019 році ця тенденція змінилася на користь строкових депозитів. Також спостерігається

тенденція, що сума депозитів зменшується при збільшенні строку депозиту. Це негативно впливає на процес управління ліквідністю в банку, адже це ускладнює його планування та моніторинг.

Вагомим фактором, що впливає на ліквідність банку є валютна структура депозитного портфелю. Адже через можливі зміни валютного курсу населення почне вилучати свої гривневі вклади з метою купівлі іноземної валюти. Це, в свою чергу, призведе до того, що буде зростати кількість вкладів в іноземній валюті, тобто буде збільшуватися валютна ліквідність банку. Але це тягне за собою негативні наслідки для банку тому, що через певні обмеження НБУ валютну ліквідність неможливо використати максимально ефективно.

Динаміка структури депозитів в банках України у розрізі валюти представлена на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 – Динаміка структури депозитів в банках України у розрізі валюти в 2017-2021 рр., млн. грн. [Розроблено автором на основі: 17].

Якщо розглядати депозити у розрізі валют, то ми можемо побачити на рисунку 2.2, що загальна сума депозитів в іноземній валюті поступово збільшується, проте їх частка у загальній сумі депозитів зменшується, через значне

збільшення суми гривневих депозитів. Причиною є різниця між величинами процентних ставок за депозитами в національній та іноземній валюті.

Аналіз рівня процентних ставок займає важливе місце в аналізі ліквідності банківської системи. Величина ставок дозволяє оцінити потребу банків у ліквідних ресурсах, а також дозволяє оцінити рівень ліквідності та фінансової стійкості банків, адже чим вища ставка за депозитами, тим нижче рівень ліквідності в банку і навпаки.

Рисунок 2.3 – Середні відсоткові ставки за депозитами в банках України в 2017-2021 роках, % [Розроблено автором на основі: 5].

Якщо аналізувати ставки за депозитами в національній валюті, показані на рисунку 2.3, то ми можемо побачити, що в досліджуваному періоді спостерігалися коливання відсоткових ставок, а відповідно і змінювався рівень ліквідності в банку. Проте в 2020 та 2021 роках ми бачимо різке падіння відсоткових ставок як в гривні, так і в іноземній валюті. Це свідчить про те, що банки здійснюють ефективну політику щодо управління ліквідністю та не використовують останні часом збільшення відсоткових ставок для нарощення рівня ліквідності.

Отже, на даний момент ми можемо спостерігати певну стабільність та покращення рівня ліквідності в банках України, про що свідчить аналіз показників, які впливають на ліквідність банку. Ресурсна база, зокрема, сума депозитів поступово збільшується. Деякі негативні тенденції ми бачимо в строках залучення вкладів, адже найбільша частку займають депозити до запитання та строком до 1 року. Також ми можемо побачити збільшення суми депозитів в іноземній валюті, але їх частка в загальній сумі значно знижується за рахунок росту суми гривневих депозитів.

Варто звернути увагу ще й на те, що на даний момент в банківській системі виникає певний надлишок ліквідності. Це є наслідком регулювання як з боку регулятора, так і окремих фінансових установ. Адже Національний банк України використанням такого інструменту управління як відсоткові ставки, спричинив ситуацію, за якої банки почали активно залучати вільні кошти різних суб'єктів, проте не були мотивовані проводити активні операції, зокрема кредитування, через низький розрив між цінами за активними та пасивними операціями. Щодо політики банків, то їх керівництво активно накопичувало ліквідні ресурси на своїх балансах, через негативний досвід криз попередніх років, коли банки стикнулися з проблемою нестачі ліквідності.

Проте, аналізуючи норматив короткострокової ліквідності та динаміку зміни відсоткових ставок в останні роки, ми можемо зробити висновок, що банки починають проводити ефективну політику щодо накопичення ліквідних ресурсів в своєму балансі, що проявляється у зменшенні нормативу Н6 та зниженні ставок за пасивними операціями.

На нашу думку, для удосконалення системи управління ліквідністю банківської системи України необхідно впроваджувати певні заходи:

- підвищення дієвості застосовуваних інструментів, безпосередньо процентної політики центрального банку, задля підтримання належного рівня ліквідності;
- впровадження нового інструментарію, на основі міжнародної практики та враховуючи особливість вітчизняної банківської системи;

- стимулювати клієнтів вкладати кошти на більш довгий строк, та зменшувати частку депозитів до запитання для створення стабільної ресурсної бази;
- не накопичувати занадто великого надлишку ліквідності, для отримання більшого прибутку;
- зменшувати частку високоліквідних активів в структурі балансів та покращувати якість активів тощо.

3 ОЦІНКА РІВНЯ ЛІКВІДНОСТІ В АТ «КБ «ГЛОБУС»

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ГЛОБУС» було створене 22 січня 2007 року і є правонаступником прав та обов'язків Відкритого акціонерного товариства «Комерційний Банк «Глобус» відповідно до статуту. Засновником Банку є товариство з обмеженою відповідальністю «УКРАЇНСЬКІ МЕДІА ТЕХНОЛОГІЇ».

Банк визначає ліквідність як неспроможність виконати свої зобов'язання у відповідні строки, не зазнавши при цьому значних втрат. Для управління ліквідністю банком була створена Система управління ліквідністю та платоспроможністю. Система виконує дві основні функції: управління ліквідністю та платоспроможністю на визначений термін та управління поточною платіжною позицією банку. Основним органом управління ліквідністю в банку є Правління. До його повноважень входить формування політики управління ліквідністю, її затвердження та розробка відповідних процедур по управлінню.

Для управління ліквідністю банк використовує багато методів, серед яких можна виділити наступні:

- аналіз фактичного стану ліквідності;
- прогнозування ліквідності з врахуванням запланованих операцій та заходів;
- встановлення лімітів на операції та показники ліквідності;
- планування операцій банку, їх коригування та таке інше з метою управління ліквідністю.

АТ КБ «ГЛОБУС» оцінює ліквідність та управляє нею на основі нормативів, встановлених НБУ. Банк щоденно контролює та дотримується нормативів ліквідності.

Якщо говорити про нормативи ліквідності станом на 01.01.2021 року, то вони були наступні:

- Нб - норматив короткострокової ліквідності – 95,14%;
- середньозважене значення LCR за всіма валютами – 177,1625%;

– середньозважене значення LCR в іноземній валюті – 111,4270%.

Тобто, ми можемо побачити, що відхилень показників ліквідності не спостерігається. Проте ми можемо спостерігати негативну тенденцію, що показники значно перевищують норму, що тягне за собою зменшення очікуваного прибутку.

Важливим фактором, що впливає на ліквідність банку, є стабільна ресурсна база. Характеристика ресурсної бази банку представлена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Аналіз фінансових зобов'язань за строками погашення станом на 31.12.2020 року, тис. грн. [31].

	Найменування статті	На вимогу та менше 1 міс.	Від 1 до 12 міс.	Від 12 міс. до 5 років	Понад 5 років	Усього
1	Кошти банків	0	0	655 890	0	655 890
2	Кошти клієнтів	2 404 536	1 176 479	410 567	9 596	4 001 177
2.1	Кошти фізичних осіб	370 470	596 368	209 039	891	1 176 768
2.2	Інші	2 034 066	580 111	201 528	8 705	2 824 409
3	Боргові цінні папери, емітовані банком	187	0	0	0	187
4	Субординований борг	616	0	0	87 450	88 066
5	Інші фінансові зобов'язання	59 156	8 630	481	1 255	69 521
6	Фінансові гарантії	37 776	703 128	38 240	0	779 144
7	Інші зобов'язання кредитного характеру	564 135	229 299	46 290	0	839 724
8	Усього потенційних майбутніх виплат за фінансовими зобов'язаннями	3 066 405	2 117 535	1 151 468	98 301	6 433 709

Аналізуючи таблицю 3.1, ми визначили, що основу ресурсної бази банку становлять кошти клієнтів, залучені на різні види рахунків за строками. При цьому ми можемо побачити, що найбільша сума коштів фізичних осіб залучається на строк від 1 до 12 місяців, а також на рахунки від 1 до 5 років. В свою чергу найбільша сума коштів інших суб'єктів господарювання залучається на короткостроковій перспективі строком до 12 місяців чи на вимогу. Інші статті зобов'язань становлять незначну частку. Можемо побачити, що було отримано кредит від Національного банку України.

Зважаючи на структуру ресурсної бази, банк повинен мати достатньо коштів для розрахунку за своїми зобов'язаннями. Тому проведемо аналіз структури активів за ступенем ліквідності.

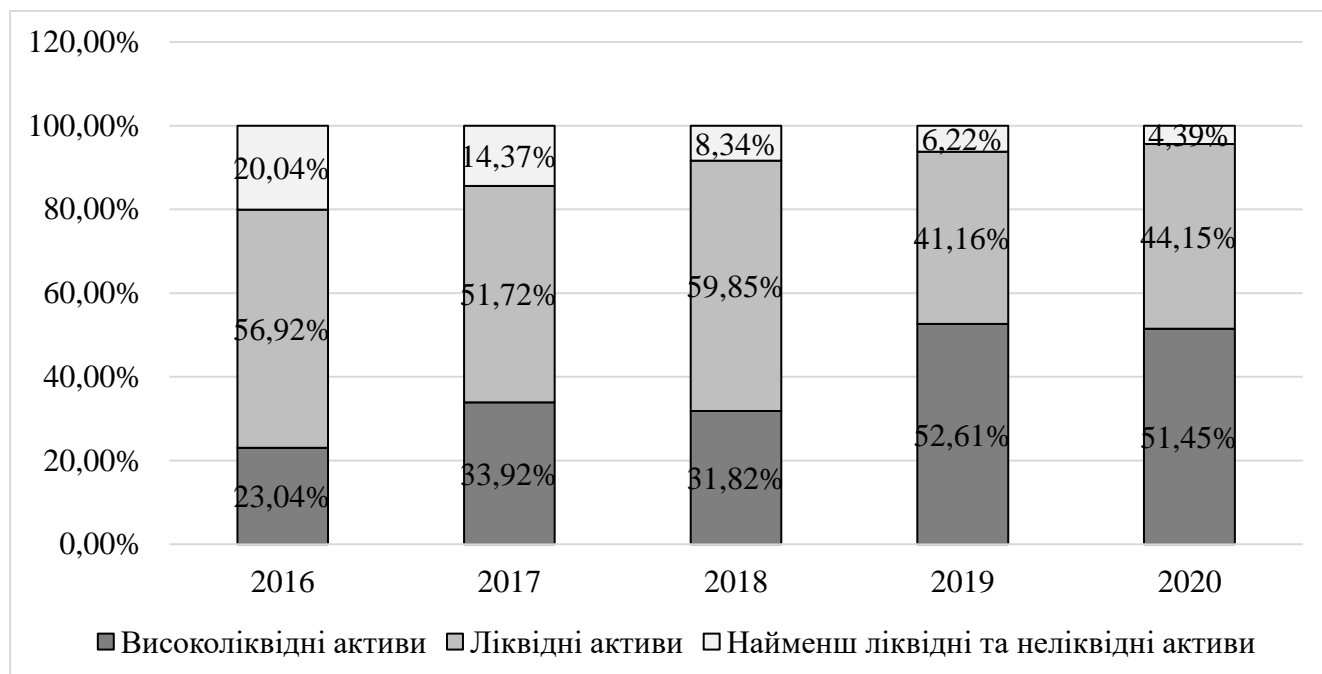

Рисунок 3.1 – Структура активів банківської системи України за рівнем ліквідності за період 2016-2020 рр. [Розроблено автором на основі: 27; 28; 29; 30; 31].

Наведені на рисунку 3.1 дані свідчать про те, що банк впродовж досліджуваного періоду починає нарощувати велику частку високоліквідних активів в структурі балансу. В той же час значно знизилася питома вага найменш ліквідних та неліквідних активів, більш ніж в 4 рази. Так само знижується частка ліквідних активів. Таку структуру активів не можна назвати оптимальною, адже висока частка високоліквідних активів, більш ніж 50%, вказує на неефективне використання наявних ресурсів в банку та недоотримання прибутку.

Як і зазначалося вище основним джерелом поповнення ліквідних ресурсів в банках України є депозити. Тому проаналізуємо динаміку структури депозитів банку за їх строками.

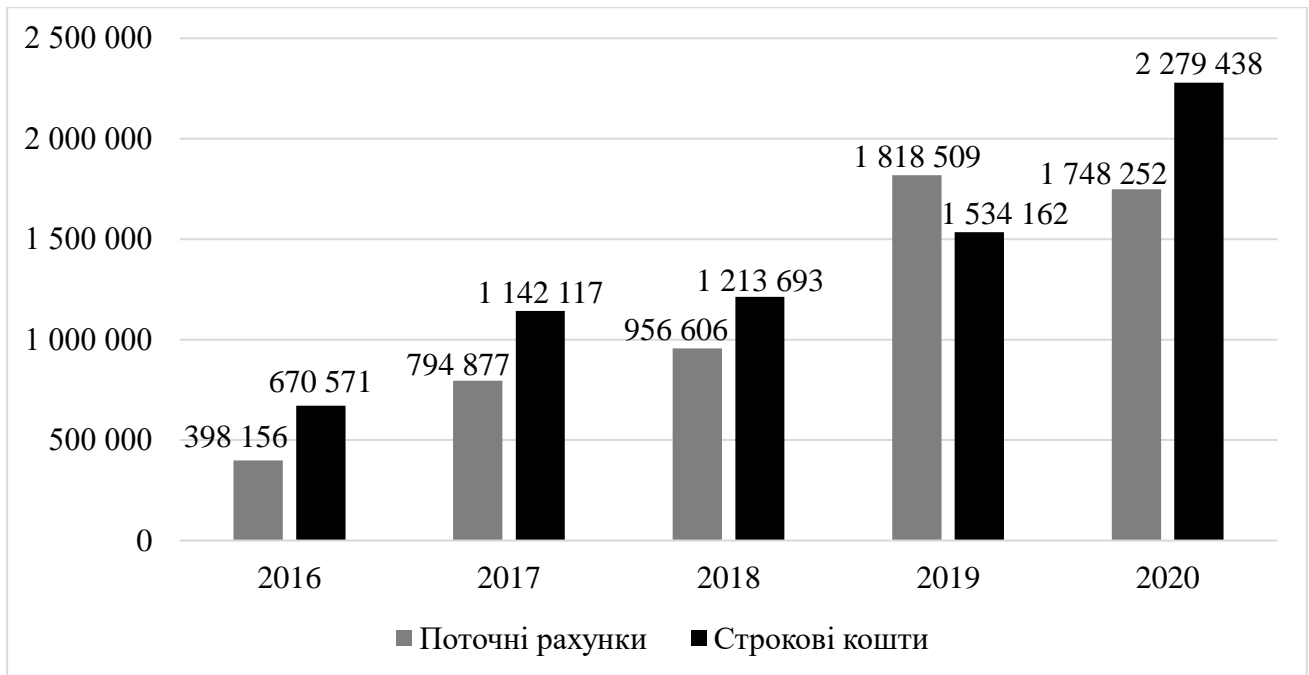

Рисунок 3.2 – Динаміка структури депозитів у розрізі строків в 2016-2020 рр., тис. грн [Розроблено автором на основі: 27; 28; 29; 30; 31].

Як ми можемо побачити на рисунку 3.2, в банку загальна сума депозитів має стабільну тенденцію до збільшення. Їх сума зросла на 2 958 960 тис. грн. При цьому строкові депозити так само збільшуються в досліджуваному періоді, вони збільшилися на 1 608 867 тис. грн. Залишки на поточних рахунках також стабільно збільшувалися до 2019 року включно на суму 1 420 353 грн, але в 2020 році їх сума зменшилася на 70 257 тис. грн. Проте частка їх у загальній сумі депозитів залишається великою, а в 2019 році депозити до запитання переважали над строковими коштами. Для ліквідності банку це є не дуже позитивним. У випадку, коли клієнти вирішують вилучити свої вклади в з банку це вкрай негативно вплине на ліквідність та фінансову стійкість банку.

Тому керівництву банку варто зацентувати увагу на розширенні кола клієнтів та диверсифікації ресурсної бази з метою зменшення ризиків погіршення ліквідності АТ «КБ «ГЛОБУС» внаслідок можливих різких коливань залишків на рахунках клієнтів.

Отже, за результатами оцінки рівня ліквідності АТ «КБ «ГЛОБУС» ми визначили, що основним джерелом ліквідних ресурсів банку є депозити. Ситуація

в банку є майже ідентична ситуації всього банківського сектору. Тут так само ми спостерігаємо тенденцію до збільшення суми вкладів. Також великою є частка депозитів до запитання, в деякі періоди вони перевищують строкові депозити.

Аналіз структури активів за ступенем ліквідності показав, що банк змінює свою політику щодо управління ліквідністю і починає накопичувати в балансі більшу частку високоліквідних активів, в той час як питома вага ліквідних, низько ліквідних та неліквідних активів значно зменшилася, що призведе до недоотримання прибутку.

4 ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ЛІКВІДНОСТІ АТ «КБ «ГЛОБУС» ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Банк постійно запозичує кошти для підтримки довгострокових активів. При чому ресурси запозичуються на короткостроковому ринку (там, де вони дешевші) і продаються на довгостроковому (там, де вони дорожчі). Таким чином постійно існує ризик, що банк може опинитися у ситуації кризи ліквідності. Тому, банку необхідно регулярно проводити аналіз ступеня ліквідності активів і ступеня затребування пасивів з метою запобігання кризи неможливості сплати своїх зобов'язань чи зниження прибутковості власних ресурсів через надмірну ліквідність, тобто виникнення ризику трансформації.

Саме тому банк для оцінки ризику ліквідності використовує такий інструмент як GAP-аналіз. Він показує часову неузгодженість між зобов'язаннями банку за контрактними або очікуваними строками погашення. Цей інструмент поділяється на 2 види:

- контрактний – відображає часову неузгодженість за контрактними строками погашення;
- прогнозний – відображає часову неузгодженість за контрактними строками погашення з урахуванням припущень [23].

Тобто GAP – це розрив між балансовою вартістю активів і балансовою вартістю пасивів для певного проміжку часу. Даний метод дуже часто використовується багатьма європейськими центральними банками, такими як Банк Англії, а також багатьма комерційними банками як основний метод управління банківською ліквідністю.

Таблиця 4.1 – Чистий розрив ліквідності АТ «КБ «ГЛОБУС» в 2016-2020 роках, тис. грн [27; 28; 29; 30; 31].

Строк	2016	2017	2018	2019	2020
На вимогу та менше 1 міс.	(34 510)	(362 846)	(385 479)	(598 982)	(654 496)

Продовження таблиці 4.1

Строк	2016	2017	2018	2019	2020
Від 1 до 12 міс.	(166 848)	(67 798)	116 276	(87 434)	770 552
Від 12 міс. до 5 років	224 082	301 7954	162 666	574 939	(38 713)
Понад 5 років	(4 249)	100 450	180 378	247 884	258 928
Сукупний розрив	18 475	(28 399)	(30 759)	136 407	336 271

Відповідно до таблиці 4.1 сукупний розрив GAP в 2019-2020 роках був позитивним. Але у 2017-2018 роках це значення було від'ємним. Такий стан речей приховує в собі деяку небезпеку для банку опинитися у кризі ліквідності при найбільш несприятливому розвитку подій. Для захисту своїх ресурсів і збереження позиції на ринку банку буде недостатнім просто утримувати резерв у розмірі, рівному прогнозованому значенню GAP. Справа в тому, що коли банк зберігає певну суму ліквідних активів для підстраховки на випадок виникнення дефіциту ліквідності, то він неодмінно стикається з проблемою зниження прибутковості. Вирішенням такої проблеми може стати реструктуризації активів та пасивів для зменшення випадків трансформації короткострокових пасивів в довгострокові активи.

Ми можемо співставити дані GAP-аналізу з даними структури активів за ступенем ліквідності на рисунку 3.1 та прослідкувати певні закономірності. Отже, ми бачимо прямо пропорційну залежність між часткою високоліквідних активів та сукупним розривом ліквідності. Тобто зі збільшенням питомої ваги високоліквідних активів та зменшенням найменш ліквідних та неліквідних активів зростає сукупний розрив ліквідності.

Для визначення перспектив удосконалення системи управління ліквідністю в АТ «КБ «ГЛОБУС» побудуємо лист прогнозу з лінією тренду, для визначення можливих варіантів розвитку подій та розглянемо прогнозні значення розриву ліквідності, що є одним з основних показників, які характеризують ліквідну позицію банку.

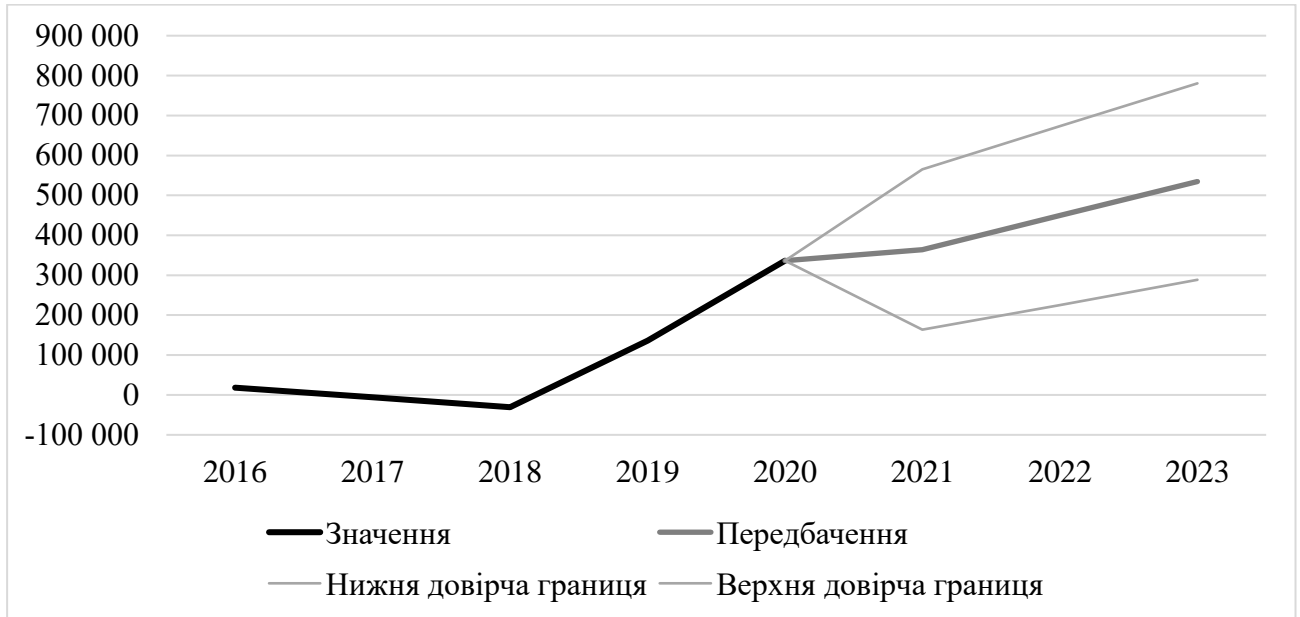

Рисунок 4.1 – Лист прогнозу показника GAP для АТ «КБ «ГЛОБУС», тис. грн.
[Розроблено автором на основі: 27; 28; 29; 30; 31].

Проаналізувавши дані рисунку 4.1 ми можемо зробити наступні висновки. Якщо говорити про прогнозні дані, то вони показують, що в найближчі роки в банку будуть дуже великі позитивні розриви ліквідності в банку. Такі ж результати показує верхня довірча границя листа прогнозу. Нижня довірча границя показує дещо нижчий розрив ліквідності, проте він залишається на досить високому рівні та має тенденцію до збільшення.

Отже, ми можемо спостерігати, що в останні роки, а також в прогнозному періоді в банку виникає надлишкова ліквідність, що призводить до недоотримання банком доходів.

З одного боку це є негативним явищем в діяльності банку. Але дивлячись на нестабільну політичну ситуацію в країні, населення, піддаючись паніці, може почати вилучати свої вклади з рахунків. Тому в даній ситуації в банку має бути наявний певний запас ліквідності, не дивлячись на можливість недоотримання доходів. Адже в цій ситуації найголовніша задача банку підтримувати стабільність діяльності та утримання довіри населення до банку.

Також, для покриття можливого дефіциту ліквідності банку необхідно нарощувати стабільну частину залучених ресурсів. Додатковими факторами підтримки ліквідності й оптимального формування залучених ресурсів комерційного банку є: обмеження розміру кредиту, наданому одному позичальнику часткою власних коштів банку, диверсифікація кредитного портфеля тощо.

На даному етапі політика АТ «КБ «ГЛОБУС» має бути максимально сконцентрована на підтримці достатнього обсягу ліквідних ресурсів, а також проведенні продуманої політики щодо залучення строкових вкладів. При цьому банк постійно має проводити аналіз структури активів і пасивів за строками погашення, оскільки нинішня ситуація на грошово-кредитному ринку показує, що на даний момент існує реальна загроза збільшення величини ризику ліквідності. Тому слід розробити стратегію для залучення довгострокових фінансових інструментів та трансформацію їх в активи з коротшим строком погашення, ризикуючи зменшенням прибутковості, проте це дозволить банкові пережити несприятливу політичну ситуацію та продовжити стабільну роботу в період кризових явищ в економіці країни.

Отже, на основі проведеного аналізу ми можемо виділити декілька шляхів вирішення проблемних аспектів управління ліквідністю банку.

По-перше, політика банку щодо управління ліквідністю має базуватися на зменшенні частки високоліквідних активів у структурі балансу банку. Задля цього керівництво банку може направити ресурси на розширення кредитних операцій, диверсифікації послуг в цьому напрямі тощо, замість збільшення інвестицій в державні цінні папери, які хоч і є менш ризикованими, проте приносять менше прибутку. Тобто менеджменту банку потрібно повністю переглянути структуру балансу, щоб частина коштів була направлена на підтримання належного рівня ліквідності, а інша спрямовувалася на проведення операцій, що приносять більший прибуток. Також необхідно підвищувати якість активів, для того, щоб не утворювати велику кількість резервів, що призводить до виникнення додаткових витрат. Ще можна працювати над диверсифікацією активів.

Також варто зменшити дію ризику трансформації. Тобто необхідно не допускати залучення короткострокових ресурсів на грошовому ринку з подальшою їх трансформацією в довгострокові активи. В першу чергу необхідно працювати над заохоченням клієнтів вкладати свої вільні грошові кошти на більший термін. В якійсь мірі цьому може посприяти державна програма по стовідсотковому страхуванню депозитів населення, що змусить людей більше подумати над рішенням забирати свої вклади з банку.

Проте все-таки варто не забувати і про кризові явища, що відбуваються в Україні на фоні пандемії Covid-19 та нестабільної політичної ситуації та залишати певний запас ліквідності.

ВИСНОВКИ

Отже, проблема недостатності ліквідності є надзвичайно негативною ситуацією, яка може скластися в банку. Ми з'ясували, що існують різні підходи до трактування поняття «ліквідність банку», зокрема в нормативно-правових актах вона визначається як здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати). Ліквідність є багатогранною категорією, що добре показує велика кількість класифікаційних ознак, якими можна охарактеризувати банківську ліквідність.

Також було з'ясовано, що на ліквідність банку впливає багато факторів, які зазвичай поділяють на зовнішні та внутрішні. Така структуризація факторів впливу допомагає ефективніше здійснювати управління ліквідністю та сприяє розробленню різних стратегій для швидкого реагування на вплив цих факторів. До стратегій управління відносять управління активами, управління пасивами та збалансоване управління.

В ході дослідження ми вияснили, що основним джерелом поповнення ліквідних ресурсів українських банків є депозити. Аналітичний огляд депозитів в банківській системі показав, що основну частину вкладів у структурі депозитного портфелю банків України, становлять депозити фізичних осіб, що є як позитивно так і негативно. Позитивним є те, що населення сприяє швидкому нарощуванню ліквідності та забезпечує необхідний обсяг ліквідних ресурсів для діяльності банку, однак з іншого боку населення може в будь-який момент вилучити свої вклади з банків, що вкрай негативно позначається на ліквідності та фінансовій стійкості банків. Також було визначено, що велика кількість вкладів розміщені в іноземній валюті, що не є позитивним явищем, хоч їх частка і зменшується. Адже депозити в іноземній валюті створюють в банку надлишок валютної ліквідності, яку банк не

може використати максимально ефективно через деякі обмеження Національного банку України.

Якщо говорити конкретно про аналіз ліквідності в АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК»ГЛОБУС», то в ході аналізу ресурсної бази банку, було визначено, що основну частину ресурсів банку займають кошти клієнтів. Також аналіз активів банку показав дещо негативні тенденції щодо накопичення значної частки високоліквідних активів в структурі балансу.

Проте ми можемо спостерігати, що управління ліквідністю у банку здійснюється на належному рівні. Банк дотримується всіх нормативів та щороку покращує свої результати діяльності. Також ми спостерігаємо тенденцію до збільшення суми депозитів і безпосередньо строкових вкладів, що є позитивним явищем в управлінні ліквідністю банку, так як це спрощує процедуру моніторингу та прогнозування рівня ліквідності.

Але, незважаючи на позитивні аспекти діяльності банку, необхідно постійно удосконалювати систему управління ліквідності. Адже на даний момент економічна ситуація у країні та світі може негативно відобразитися на ліквідності банку і це відповідно матиме дуже негативні наслідки для фінансової стабільності банку. GAP-аналіз показав, що в останні роки у банку виникає ситуація надлишку ліквідності, що може спричинити недоотримання доходів.

Проте, на нашу думку банку на даний момент необхідно попіклуватися про забезпечення певного надлишку ліквідності, що може дещо негативно вплинути на прибутковість банку, але допоможе підтримати стабільність діяльності банку у період нестабільної політичної та економічної ситуації в країні та світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Л., Мусаєв Е. Управління ліквідністю банку в сучасних умовах. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*. 2019. № 19. С. 65-70.
2. Бойко А. С. Фактори впливу на забезпечення банківської ліквідності в Україні. *Агросвіт*. 2018, № 11. с. 43-47.
3. Гайдак К. М., Люта О. В. Ліквідність банківської установи: її сутність та види. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної online конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України»*. Суми : СумДУ, 2019. С. 96-100.
4. Гірняк В. В., Путьківський Т. А. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності. *Гроші, фінанси та кредит*. 2018. № 22. С. 766-773.
5. Грошово-кредитна статистика НБУ: Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>
6. Даньшанін Т. Р., Метлушко О. В. Управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку в умовах фінансової кризи. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 5(05). С. 285-289.
7. Дзюблюк О., Рудан В. Аналіз ліквідності банківської системи України: монографія. Тернопіль «Вектор», 2019. 290 с.
8. Дроботя Я. А., Дорошенко О. О., Яременко А. С. Ризик ліквідності комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2022. № 2.
9. Зверук Л. А., Руденко В. Ю. Система управління ліквідністю банківської установи. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2018. № 11. С. 394-401.
10. Катан Л. І., Марченко Ю. С. Управління ліквідністю комерційних банків. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 580-591.
11. Коваленко В. В. Управління ризиком ліквідності банків в умовах фінансової нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. № 7.

12. Колеснік Я. В., Попов В. О. Аналіз ліквідності банківського сектору країни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 22 (2). С. 28-31.
13. Косарева І. П., Крамська Д. О. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків. *Причорноморські економічні студії*. № 29. 2018. С. 99-103.
14. Криклій О. А., Москаленко А. О. Вплив невизначеності на ліквідність банківської систем. *Ефективна економіка*. 2020. № 11.
15. Лисьонкова Н. М., Єрмоленко О. А., Гармай І. Ю. Сутність та оцінка ліквідності банку. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5 (16).
16. Литвинюк М. В., Демиденко В. І. Ліквідність банку та банківської системи як показник ефективності діяльності банку та її вплив на прибутковість комерційного банку. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10. С. 631-635.
17. Наглядова статистика НБУ: Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
18. Новікова Т. В., Антоненко О. І., Бауліна О. О. Управління ліквідністю банківської системи України: сучасний стан та проблеми. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. №2. С. 32-44.
19. Павленко Л. Д., Ткаченко А. П. Ризик-фактори ліквідності банку та методи їх оцінювання в умовах волатильності банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2020. № 6.
20. Павленко О. П., Черношкур Я. Управління економічною категорією «ліквідність» та інструментарій її впливу на платоспроможність комерційних банків. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 21. С. 271-278.
21. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Національного Банку України від 23.03.2022. № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
22. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Національного Банку України від 28.08.2001. № 368 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>

23. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Національного Банку України від 11.06.2018. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18/conv#n902>
24. Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR): Рішення Національного Банку України 15.02.2018 № 101-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr101500-18#Text>
25. Прутська О. О. Візнюк В. Ю. Сучасний стан та проблеми ліквідності банківської системи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 14. С. 846-848.
26. Путінцева Т. В. Сутність ліквідності комерційних банків. *Вісник університету банківської справи*. 2019, № 2-3. с. 73-80.
27. Річний звіт АТ КБ «ГЛОБУС» за 2016 рік: Офіційний сайт АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК»ГЛОБУС». URL: https://globusbank.com.ua/ua/godovie_otcheti.html
28. Річний звіт АТ КБ «ГЛОБУС» за 2017 рік: Офіційний сайт АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК»ГЛОБУС». URL: https://globusbank.com.ua/ua/godovie_otcheti.html
29. Річний звіт АТ КБ «ГЛОБУС» за 2018 рік: Офіційний сайт АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК»ГЛОБУС». URL: https://globusbank.com.ua/ua/godovie_otcheti.html
30. Річний звіт АТ КБ «ГЛОБУС» за 2019 рік: Офіційний сайт АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК»ГЛОБУС». URL: https://globusbank.com.ua/ua/godovie_otcheti.html
31. Річний звіт АТ КБ «ГЛОБУС» за 2020 рік: Офіційний сайт АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК»ГЛОБУС». URL: https://globusbank.com.ua/ua/godovie_otcheti.html
32. Рудан В. Я. Ліквідність банківської системи України: сучасний стан і стратегічні орієнтири управління. *Економічний аналіз: зб. наук. праць ТНЕУ*, т. 27. 2017. № 4. С. 170-179.

- 33.Шептуха О. М., Волковенкова М. М., Коротка О. О. Управління ризиком ліквідності і платоспроможності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 776-778.
- 34.Шийко В. І. Оцінювання управління ліквідністю банківських установ. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 12. С. 68-74.
- 35.Успаленко В. І., Хіжняк О. С. Аналіз сучасного стану ліквідності банків України. *Молодий вчений*. 2016. № 1(1). С. 191-195.

ДОДАТОК А

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «БАНКІВСЬКА ЛІКВІДНІСТЬ»

Таблиця А.1 – Методичні підходи щодо визначення поняття «банківська ліквідність».

Автор	Визначення
Косарева І. П., Крамська Д. О. [13]	спроможність забезпечити своєчасне виконання всіх боргових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами і засновниками банківських установ, можливість залучати в повному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних осіб та надавати кредити й інвестувати розвиток економіки країни
Лисьонкова Н. М., Єрмоленко О. А., Гармай І. Ю. [15]	здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання під час забезпечення можливості продовження своєї діяльності
Криклій О. А., Москаленко А. О. [14]	здатність своєчасно та в повному обсязі забезпечити виконання взятих на себе зобов'язань та забезпечити можливі потреби клієнтів в кредитних коштах зі збереженням позитивної маржі між вартістю розміщення та залучення коштів
Гірняк В. В., Путьківський Т. А. [4]	здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання та готовність задовольняти потребу клієнтів в грошових коштах в необхідний для них час.
Гайдак К. М., Люта О. В. [3]	безперечна спроможність банківської установи забезпечувати вчасне, повне та безперервне виконання власних грошових зобов'язань перед кредиторами та вкладниками, маючи для цього достатньо готівкових та безготівкових коштів
Дроботя Я. А., Дорошенко О. О., Яременко А. С.[8]	ієрархічна ланка забезпечення ліквідності банківської системи, яка досягається шляхом забезпечення ліквідності балансу на основі збалансування активів і пасивів банку за їх ліквідністю для ефективної безперебійної роботи банку та задоволення потреб клієнтів
Даньшанін Т. Р., Метлушко О. В. [6]	здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Вона визначається рівновагою між термінами та сумами повернення активів, термінами та сумами зобов'язань банку, а також термінами та розмірами інших джерел та сфер використання коштів, таких як позики та понесені витрати
Павленко О. П., Чорношкур Я. [20]	здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів
Прутська О. О. Візнюк В. Ю. [25]	здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання за умови забезпечення можливості продовжувати свою діяльність

Продовження таблиці А.1

Автор	Визначення
Шептуха О. М., Волковенкова М. М., Коротка О. О. [33]	спроможність банку вчасно та з мінімальними витратами виконувати вимоги щодо виплат за своїми грошовими зобов'язаннями

ДОДАТОК Б

ХАРАКТЕРИСТИКА АКТИВІВ БАНКУ ЗА РІВНЕМ ЇХ ЛІКВІДНОСТІ

Таблиця Б.1 – Ступені ліквідності активів банку та їх характеристика [7].

Ступінь ліквідності	Характеристика
Високоліквідні активи	активи, що швидко конвертуються у грошові кошти, а саме: грошові та прирівняні до них кошти, в т. ч. готівкова валюта, платіжні документи, а також дорогоцінні метали; кошти на коррахунках в центральному банку і в банках-нерезидентах розвинутих індустріальних країн; вкладення в державні цінні папери; депозити, що розміщені в центральному банку; кошти, надані різними позичальниками до запитання.
Ліквідні активи	кошти, які є в розпорядженні банку і досить швидко конвертуються в грошові кошти. Такі активи можуть бути достроково конвертовані в грошові кошти не більше, ніж в місячний термін з незначними реалізаційними витратами. До таких активів відносяться кредити, недержавні цінні папери від одного до трьох місяців, дебіторська заборгованість, що погашається протягом короткого проміжку часу. Також до таких активів відносяться кошти на коррахунках у банках, що не відносяться до високонадійних банків.
Активи довгострокової ліквідності	нематеріальні активи; довгострокові кредити, видані банком; лізингові операції банку; пайова участь в діяльності інших підприємств та банків; цінні папери, придбані на інвестиційні цілі.
Найменш ліквідні або неліквідні активи банку	безнадійні (проблемні) кредити; капітальні вкладення; основні фонди.

ДОДАТОК В

КЛАСИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ ЛІКВІДНОСТІ

Таблиця В.1 – Класифікація банківської ліквідності за різними класифікаційними ознаками [26].

Класифікаційна ознака	Різновиди ліквідності
Наявність	<ul style="list-style-type: none"> – існуюча; – перспективна; – очікувана; – потенційно можлива.
Характер	<ul style="list-style-type: none"> – накопичена; – купівельна; – абсорбована.
Збалансованість	<ul style="list-style-type: none"> – збалансована; – незбалансована.
Рівень	<ul style="list-style-type: none"> – надлишкова; – нормальна; – недостатня.
Стан	<ul style="list-style-type: none"> – миттєва; – поточна; – короткострокова; – середньострокова; – довгострокова.
Форма	<ul style="list-style-type: none"> – ліквідність-трансація; – ліквідність-інструмент; – ліквідність-актив; – ліквідність-засіб; – ліквідність-інститут.
Сталість	<ul style="list-style-type: none"> – постійна; – тимчасова; – циклічна.
Джерело надання	<ul style="list-style-type: none"> – офіційна (що надається державою, регуляторами); – емітована центробанком; – приватна.
Первинність	<ul style="list-style-type: none"> – базова; – додатково надана.
Адекватність	<ul style="list-style-type: none"> – адекватна; – неадекватна.
Об'єкт	<ul style="list-style-type: none"> – активів; – балансу; – забезпечення; – банку загалом
Мета управління	<ul style="list-style-type: none"> – стратегічна; – тактична.

Продовження таблиці В.1

Класифікаційна ознака	Різновиди ліквідності
Вид валюти	– у національній валюті; – в іноземній валюті.
Достатність	– достатня; – недостатня.

ДОДАТОК Г
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЛІКВІДНІСТЬ БАНКУ

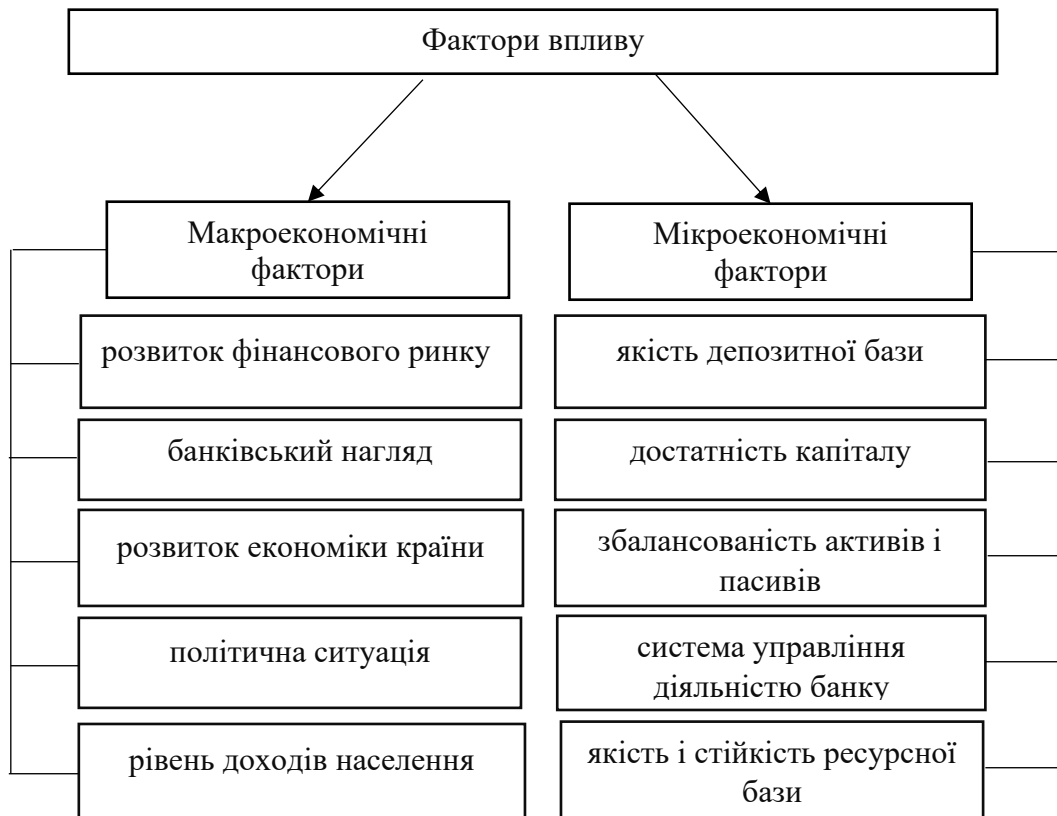

Рисунок Г.1 – Фактори впливу на ліквідність банку [Розроблено автором на основі 2].